

Att påverka i samhället

Demokrati och diktatur 2

För bara drygt 50 år sedan hade vita fler rättigheter än svarta i USA. De svarta fick till exempel inte sitta på de vitas platser i restauranger och på bussar. Sömmerskan Rosa Parks var upprörd över orättvisorna. En dag bestämde hon sig för att sätta sig på "fel plats" på bussen i hemstaden Montgomery. En vit man kom och ville ha platsen, men Rosa vägrade resa sig. Föraren kallade på polis, som grep henne.

Denna händelse fick stora konsekvenser. För att visa hur illa de svarta tyckte om behandlingen av Rosa Parks, startade pastorn Martin Luther King en proteströrelse. Alla svarta i Montgomery bestämde sig för att sluta åka buss. De gick, cyklade eller åkte bil i stället, och bussbolagen förlorade massor av pengar.

Domstolarna tog upp fallet, och ett år senare bestämde USA:s Högsta domstol att det var förbjudet att ha särskilda platser bara för vita. Det blev startskottet för de styrande i USA att ta bort allt fler orättvisa och rasistiska regler. Och allt började alltså när en modig kvinna vägrade resa sig på bussen.

Ur SO-serien Samhälle : ämnesboken

Poängen med demokrati är att vanliga människor ska kunna påverka i samhället. Om vi inte bryr oss om vår demokrati, om vi inte engagerar oss i den eller skyddar den d.v.s., då kan det bli som i Tyskland när nazisterna tog över makten och förvandlade landet till en diktatur där man förtryckte många människor.

Det gäller för vanliga människor att engagera sig i politik och försöka sätta sig in i frågor för att påverka politikerna.

Opinionsbildning

I en demokrati får alla medborgare över en viss ålder rösta. Det är ett sätt att påverka. Men det finns också andra sätt. Låt oss säga att politikerna i din hemkommun bestämmer sig för att förstöra en vacker park i kommunen och istället bygga en vapenfabrik där. Detta skulle kunna göra folk arga för de vill hellre ha den vackra parken kvar. Att rösta på ett parti som skulle vara emot byggandet av vapenfabriken skulle vara ett sätt att påverka men det finns andra metoder:

- Man kan samla ihop namnunderskrifter och lämna in listan till politikerna i protest mot rivningen av parken.
- Man kan skicka e-post, skriva brev, eller ringa till politikerna och förklara varför man tycker att de borde ändra sig i frågan.
- Man kan starta en förening som är emot rivandet av parken. Föreningen skulle då kunna mötas regelbundet och diskutera hur man ska lägga upp sin strategi emot rivningen av parken.
- Man kan kontakta medierna. Alltså tidningar, radio, tv och liknande. Om de då gör ett reportage om rivningen kan man få andra människor med sig och politikerna som vill genomföra rivningen blir hårt pressade.

När många människor samlas kring en åsikt bildar de opinion. Ju fler, desto starkare opinion.

Folkrörelser

Länge var Sverige ett bondesamhälle. De allra flesta människor bodde ute på landet där man levde på jordbruk och djurskötsel. I och med *industrialiseringen* flyttade jättemånga människor in till städer för att börja arbeta i fabriker. Där fick människor låga löner, lång arbetstid, och farliga arbetsförhållanden. Arbetarna bildade fackföreningar för att förbättra villkoren på arbetsplatserna och man bildade *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti* som skulle strida för arbetarnas rättigheter. Ju fler arbetare som enades i kampen för bättre arbetsvillkor, desto mer var politikerna tvungna att lyssna på deras krav.

Andra folkrörelser som bildades vid den här tiden var nykterhetsrörelsen som tyckte att man drack alldeles för mycket sprit och frikyrkorörelsen, eller väckelserörelsen, som menade på att den vanliga kyrkan inte var bra.

Kvinnorörelsen var (och är) mycket viktig. Det dröjde ända till 1921 då alla kvinnor fick rösträtt i Sverige och än idag tjänar kvinnor mindre än män på sina arbeten. Kvinnorörelsen jobbar för att kvinnor ska vara jämställda med män.

Miljörelsen kämpar för att man ska sluta förstöra miljön. Och människorättsrörelsen protesterar mot att folk torteras och sätts i fängelse för sina åsikter på många platser i världen.

Civil olydnad och demonstrationer

Att försöka ändra på något genom att inte följa lagen kallas civil olydnad. Exempel på civil olydnad:

- Att gömma flyktingar som ska utvisas ur landet.
- Att ställa sig i vägen för skogsmaskiner som ska avverka en skog.
- Att vägra betala en skatt man anser vara fel.

Att demonstrera sina åsikter är samma sak som att protestera. Man kan protestera genom att samla en mängd människor som har samma åsikter, gå i ett demonstrationståg med skyltar samtidigt som man ropar slagord. Exempel på slagord:

- ”Vad ska vi göra? Stoppa kriget! När? Nu! När? Nu! När? När? När? Nu! Nu! Nu!”
- ”Internationell solidaritet – Arbetarklassens kampenhet!”
- ”Ropen skalla – daghem åt alla!”
- ”Vad ska väck? Barsebäck! - Vad ska in? Sol och vind!”

Brister i demokratin

Inget land är perfekt och demokratin fungerar alltså inte till 100 procent någonstans. Många människor i vårt land har mindre att säga till om än andra. Ibland vinklar media nyheterna. Ibland fuskar politiker och andra ämbetsmän (det kallas korrupktion). Ibland diskrimineras folk för sin religion, sitt ursprung, sin hudfärg eller sitt kön. Därför är det viktigt att *slå vakt* om demokratin, att skydda den från attacker mot den. Det är därför ni lär er om sånt här i skolan. Ni elever är framtidens väktare av demokratin.

Frågor

1. Vad kan hända om människor inte engagerar sig i en demokrati?
2. Vad innebär det att bilda opinion?
3. Ge exempel på vad man kan göra för att förändra något i samhället.
4. Ge några exempel på folkrörelser.
5. Vad menas med civil olydnad?
6. Vad kan det finnas för brister i dett demokratiskt system?
7. Har du själv engagerat dig och försökt påverka någon gång?
8. Angående räddandet av parken, vilken metod tror du skulle funka bäst?
9. När skulle du kunna tänka dig att ta till civil olydnad?